

Promotor główny: dr hab. Krystyna Nizioł, prof. (US)

Promotor pomocniczy: dr Michał Peno

Doktorantka: Agnieszka Słomczyńska

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Normatywne aspekty audytu wewnętrznego w Polsce”

STRESZCZENIE

Przedmiotem niniejszej dysertacji doktorskiej jest dogmatyczno-prawna analiza i ocena wystarczalności (adekwatności) oraz skuteczności (efektywności) unormowań prawa finansowego dotyczących audytu wewnętrznego w polskim sektorze finansów publicznych. Podjęcie tak zakreślonej problematyki badawczej znajduje swoje merytoryczne uzasadnienie w konstatacji, iż dynamiczne transformacje społeczno-gospodarcze, stanowiąc probierz dla sprawności instytucji państwa, ujawniają istotne niedostatki i dysfunkcje w zakresie audytu wewnętrznego. Powyższe ustalenia znalazły potwierdzenie m.in. w raportach Najwyższej Izby Kontroli, Krajowej Administracji Skarbowej czy Regionalnych Izb Obrachunkowych.

W świetle zidentyfikowanej w polskiej doktrynie luki badawczej, dotyczącej braku kompleksowej, dogmatycznej analizy obowiązującego modelu prawnego przedmiotowej instytucji, sformułowano główne pytanie badawcze: *„Czy przyjęte i funkcjonujące w Polsce regulacje dotyczące audytu wewnętrznego są wystarczające do realizacji jego celów i funkcji?”*. Na tej podstawie postawiono hipotezę główną (H), która zakłada, iż aktualnie obowiązujące regulacje dotyczące audytu wewnętrznego są niewystarczające do realizacji jego celów i funkcji.

Podstawą rozważań analitycznych podjętych w rozprawie uczyniono zintegrowany model badawczy, oparty na schemacie heurystycznym porządkującym proces badawczy w naukach dogmatyczno-prawnych. Model ten integruje dwa komponenty: płaszczyznę teoretyczno-dogmatyczną, służącą pierwotnej ocenie wystarczalności (adekwatności) modelu normatywnego *de lege lata*, oraz płaszczyznę empiryczną, diagnozującą jego faktyczną skuteczność (efektywność) w praktyce.

W związku z przyjętą procedurą badawczą wiodącą metodą była metoda dogmatyczno-prawna subsydiarnie wsparta podejściem komparatystycznym, historycznym oraz empirycznym. Uzasadnieniem takiego podejścia badawczego była konieczność analizy i oceny nie tylko formalnego obowiązywania norm, ale również stopnia, w jakim znajdują one odzwierciedlenie w rzeczywistych postawach i zachowaniach ich adresatów.

Rozdział pierwszy pracy zatytułowany „*Ramy metodologiczne i teoretyczne rozprawy doktorskiej*”; pełni funkcję propedeutyczną, bowiem zidentyfikowano w nim lukę badawczą oraz zaprezentowano założenia zintegrowanego modelu badawczego. W rozdziale tym zaproponowano także analityczną matrycę korelacji normatywnych, która pozwoliła powiązać teoretyczne cele (c) i funkcje (f) audytu wewnętrznego, umożliwiając sformułowanie hipotez cząstkowych.

Rozdział drugi, zatytułowany „*Determinanty genezy i rozwoju normatywnych aspektów audytu wewnętrznego w Polsce i na świecie*”, ma charakter historyczno-porównawczy. Jego celem stała się rekonstrukcja roli badanej instytucji audytu wewnętrznego w perspektywie historycznej, od jej starożytnych źródeł po współczesne zastosowanie jako usługi o charakterze zapewniającym i doradczym dla kierownictwa jednostki. Pozwoliło to ukazać kontekst analizowanych w dalszej części rozprawy unormowań krajowych dotyczących przedmiotowej materii.

Meritum rozważań teoretycznych zawarto w rozdziale trzecim pracy, zatytułowanym „*Normatywna i interdyscyplinarna analiza instytucji audytu wewnętrznego*”. W tej części dysertacji, dokonano szczegółowej i pogłębionej analizy kluczowych aktów prawnych, rekonstruując spójny, normatywny model audytu wewnętrznego *de lege lata*, który posłużył jako wzór odniesienia do oceny stanu faktycznego.

Istota rozważań o charakterze empirycznym została zawarta w rozdziale czwartym pracy, zatytułowanym „*Empiryczna weryfikacja normatywnych aspektów audytu wewnętrznego - analiza deskryptywna*”, który stanowi dopełnienie i weryfikację poczynionych wcześniej konstatacji teoretycznych. W tej części opracowania dokonano prezentacji i analizy zebranego materiału empirycznego, który posłużył do oceny efektywności (skuteczności) aktualnie obowiązujących regulacji odnośnie audytu wewnętrznego. Pozwoliło to następnie na dokonanie weryfikacji hipotez cząstkowych i sformułowanie wniosków końcowych.

Przeprowadzony dwupłaszczyznowy proces badawczy doprowadził do pozytywnej weryfikacji hipotezy głównej (H). Głównym wnioskiem z przeprowadzonych badań, stanowiącym rezultat analizy dogmatycznej (rozdział III), potwierdzonym podczas weryfikacji empirycznej (rozdział IV), jest ustalenie systemowej dysfunkcji audytu wewnętrznego polegającej na sprzeczności unormowań, zachodzącej pomiędzy normatywnie wyznaczonymi celami audytu wewnętrznego a statusem zawodowym audytora wewnętrznego, który jest pracownikiem podległym służbowo kierownikowi audytowanej jednostki. W niniejszej dysertacji wykazano, iż wady aktualnie postrzegane jako słabości audytu wewnętrznego, są jedynie symptomami wspomnianej kolizji unormowań. Audyt wewnętrzny jest, jak wykazano,

instrumentem racjonalizatorskim, zdolnym do identyfikowania zagrożeń, zanim przejdą one w fazę kryzysu.

W rezultacie, postulowana reforma prawa finansowego w zakresie audytu wewnętrznego, ukierunkowana na rozwiązanie zidentyfikowanych w dysertacji problemów, umożliwiłaby poprawę skuteczności tej instytucji, umożliwiając pełniejszą realizację jej celów i funkcji. W konsekwencji audyt wewnętrzny mógłby stać się rzeczywistym wsparciem dla zasad dobrego rządzenia i poprawy efektywności sektora publicznego, przyczyniając się tym samym do materializacji *ratio legis* prawa finansowego, którego istotą jest merytoryczna i efektywna ochrona mienia publicznego. Należy podkreślić, iż prawidłowa realizacja misji audytu wewnętrznego w sektorze finansów publicznych, obejmująca wszystkie aspekty funkcjonowania instytucji, może -poprzez efekt synergii - nie tylko stymulować poprawę jakości usług publicznych, ale także oddziaływać na wzrost bezpieczeństwa audytowanych struktur państwowych, a w konsekwencji na bezpieczeństwo państwa.